DOMSTOLENS DOM (första avdelningen)

den 27 oktober 2005 *

I mål C-329/03,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 234 EG, som framställts av Areios Pagos (Grekland), genom beslut av den 31 mars 2003, som inkom till domstolen den 28 juli 2003, i målet

Trapeza tis Ellados AE

mot

Banque Artesia,

meddelar

DOMSTOLEN (första avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden P. Jann samt domarna N. Colneric, K. Schiemann, E. Juhász och M. Ilešič (referent),

* Rättegångsspråk: grekiska.

generaladvokat: F.G. Jacobs,
justitiesekreterare: avdelningsdirektören L. Hewlett,

med beaktande av det skriftliga förfarandet och efter att förhandling hållits den 3 februari 2005,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Trapeza tis Ellados AE, genom I. Soufleros, K. Christodoulou och T. Kontovazainitis, dikigoroi,

— Banque Artesia, genom F. Herbert, avocat, G. Stefanakis och E. Papakonstantinou, dikigoroi,

— Greklands regering, genom P. Mylonopoulos, M. Apessos och V. Pelekou, samtliga i egenskap av ombud,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom H. Støvlbæk och G. Zavvos, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 14 april 2005 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande rör tolkningen av rubrik IV A i lista B och rubrik VI i lista D i bilaga I till rådets första direktiv av den 11 maj 1960 om genomförandet av fördragets artikel 67 (EGT 43, 1960, s. 921) (nedan kallat första direktivet).

2 Begäran har framställts av Areios Pagos (kassationsdomstol) inom ramen för en tvist mellan Trapeza tis Ellados AE (nedan kallad Greklands centralbank) och Banque Artesia (nedan kallad Artesia) avseende den sistnämnda bankens begäran om ersättning för den skada som Greklands centralbank åsamkat den genom att inte lämna tillstånd till att ett konto i konvertibla grekiska drachmer krediterades den likvid som erhållits för obligationer.

Tvisten vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

3 Artesia, som har sitt huvudkontor i Bryssel (Belgien), hade ett konto i konvertibla grekiska drachmer i sin filial i Aten (Grekland).

4 Mellan den 28 april 1981 och den 30 juli 1982 köpte Artesia obligationer från Elliniki Trapeza Viomichanikis Anaptixeos (ETVA) Anonimos Etairia (Greklands bank för industriell utveckling) (nedan kallad ETVA), vilken ägs av grekiska staten. Obligationerna hade utfärdats av ETVA, var uttryckta i inhemsk valuta, hade en löptid på ett år från utgivningen, omsattes och var noterade på en fondbörs. Obligationerna betalades med medel från Artesias konto i konvertibla grekiska drachmer. Ett särskilt tillstånd krävdes från Greklands centralbank för att det belopp som obligationerna motsvarade skulle fortsätta att vara konvertibelt.

5 Den 24 augusti 1982 begärde Artesia tillstånd från Greklands centralbank att kreditera kontot i konvertibla grekiska drachmer den likvid som erhållits för obligationerna i fråga. Syftet var att repatriera likviden till Belgien. Greklands centralbank avslog denna begäran vid upprepade tillfällen mellan den 25 augusti 1982 och den 23 november 1986. Den 24 november 1986 lämnades emellertid slutligen ett sådant tillstånd. En grund för avslagen tycks ha varit att Artesia inte hade getts tillstånd att använda kontot i konvertibla grekiska drachmer för det ursprungliga förvärvet av obligationerna och att kontot till följd av detta inte längre var konvertibelt.

6 Artesia ansåg att banken hade lidit skada under perioden den 30 september 1982–11 december 1986 till följd av Greklands centralbanks avslag på begäran och väckte därför skadeståndstalan mot centralbanken den 28 april 1987. Artesia gjorde gällande att förvärvet av obligationerna omfattades av rubrik IV A i lista B i bilaga I till första direktivet, vilket innebar att medlemsstaterna var skyldiga att föreskriva att tillstånd skulle lämnas enligt artikel 2 i detta direktiv. Polymeles Protodikeio Athinon (underrätten i Aten), Efeteio Athinon (appellationsdomstolen i Aten) och Areios Pagos dömde alla i målet. Den sistnämnda domstolen återförvisade målet till Efeteio Athinon, vilken den 27 juli 2001 dömde Greklands centralbank till att betala skadestånd till Artesia. Efeteio Athinon ansåg att transaktionen i fråga omfattades av artikel 2 och lista B i bilaga I till första direktivet.

7 Greklands centralbank väckte kassationstalan mot domen varpå Areios Pagos beslutade att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfrågor till domstolen:

"1) Areios Pagos önskar få klarhet i huruvida nedanstående värdepapper, såsom de aktuella obligationerna från ETVA med en löptid på ett år, med hänsyn till bestämmelsen i lista D, vilken hänvisar till artikel 4 i första direktivet ..., och rubriken VI i nomenklaturen, avseende 'kortfristiga investeringar i skattkammarväxlar och andra värdepapper som normalt omsätts på penningmarknaden', enligt bestämmelsens anda och syfte, eller såsom bestämmelsen tolkas mot bakgrund av en eventuell tillämpning på området för internationell handel, utgör kortfristiga investeringar vilka omfattas av denna bestämmelse:

a) Obligationer som utfärdats av ett bankaktiebolag som ägs av staten, som har en löptid på ett år från utfärdandet, vilka kan omsättas på en fondbörs där de är noterade.

b) Obligationer som utfärdats av ett bankaktiebolag, som har en löptid på ett år från utfärdandet, vilka kan omsättas på en fondbörs där de är noterade.

2) Areios Pagos önskar också få klarhet i huruvida en banks (i egenskap av kreditinstitut) utnyttjande av tillgodohavanden på ett inlåningskonto — på vilket insättning av medel skett i enlighet med det beslut av Monetära kommittén (1097/1959) som citeras i förevarande dom (med hjälp av avkastning av införd utländsk valuta med mera), i inhemsk valuta som kan konverteras till utländsk valuta — med hänsyn till bestämmelsen i lista D, vilken hänvisar till artikel 4 i första direktivet ..., och rubriken IX i nomenklaturen, avseende 'öppnande av och insättning av medel på löpande konton och inlåningskonton, repatriering eller utnyttjande av tillgodohavanden på löpande konton eller inlåningskonton hos kreditinstitut', enligt bestämmelsens anda och syfte, omfattas av denna bestämmelse."

Begäran om återupptagande av det muntliga förfarandet

8 Genom ansökan som inkom till domstolens kansli den 8 juli 2005 har Greklands centralbank begärt att det muntliga förfarandet skall återupptas.

9 Det skall erinras om att domstolen kan besluta att återuppta det muntliga förfarandet, i enlighet med artikel 61 i sina rättegångsregler, om den anser att den inte har tillräcklig kännedom om omständigheterna i målet eller om detsamma skall avgöras på grundval av ett argument som parterna inte har kunnat diskutera (dom av den 10 februari 2000 i de förenade målen C-270/97 och C-271/97, Deutsche Post, REG 2000, s. I-929, punkt 30, och av den 18 juni 2002 i mål C-299/99, Philips, REG 2002, s. I-5475, punkt 20).

10 Domstolen anser inte att det är motiverat att återuppta det muntliga förfarandet i förevarande fall. Begäran om återupptagande skall följaktligen avslås.

Tillämpliga bestämmelser

De gemenskapsrättsliga bestämmelserna

11 I artikel 67 i EEG-fördraget (därefter artikel 67 i EG-fördraget, senare upphävd genom Amsterdamfördraget) föreskrivs följande:

"1. I den utsträckning det är nödvändigt för att säkerställa den gemensamma marknadens funktion skall medlemsstaterna under övergångstiden sinsemellan

gradvis avskaffa alla restriktioner avseende rörligheten för kapital som tillhör personer bosatta i medlemsstaterna och all diskriminering som grundas på parternas nationalitet eller bostadsort eller på den ort där sådant kapital är placerat.

2. Löpande betalningar som har samband med kapitalrörelser mellan medlemsstaterna skall vara befriade från alla restriktioner senast vid den första etappens utgång."

12 Enligt skälet i första direktivet krävs största möjliga frihet i fråga om rörligheten för kapital mellan medlemsstaterna och, i enlighet med detta, en så omfattande och snabb liberalisering av kapitalrörelserna som möjligt för att uppnå målen i EEG-fördraget.

13 I artikel 1.1 och 3.1 i direktivet anges att medlemsstaterna skall bevilja de tillstånd att bedriva valutahandel som är nödvändiga för att avsluta eller genomföra transaktioner och för överföringar mellan personer bosatta i medlemsstaterna i samband med de kapitalrörelser som räknas upp i lista A och, under vissa förutsättningar, i lista C i bilaga I till detta direktiv.

14 I artikel 2.1 i första direktivet anges att "medlemsstaterna skall bevilja allmänt tillstånd för avslutande eller genomförande av transaktioner och för överföringar mellan personer bosatta i medlemsstaterna i samband med de kapitalrörelser som räknas upp i lista B i bilaga I till detta direktiv".

15 En sådan skyldighet att bevilja tillstånd föreskrivs däremot inte för de kapitalrörelser som räknas upp i lista D i samma bilaga. Medlemsstaterna kan bibehålla restriktioner för dessa transaktioner.

16 I artikel 4 i första direktivet anges följande:

"Monetära kommittén skall minst en gång per år undersöka de restriktioner [s]om gäller för kapitalrörelser som räknas upp i listorna i bilaga I till detta direktiv. Monetära kommittén informerar därefter kommissionen om vilka restriktioner som kan avskaffas."

17 Bland de kapitalrörelser som räknas upp under rubrik IV A i lista B i bilaga I till första direktivet, avseende "kapitalrörelser som avses i direktivets artikel 2", ingår bland annat "utlänningars förvärv av inhemska värdepapper som omsätts på en fondbörs (med undantag för andelar i värdepappersfonder) och repatriering av erhållen likvid för dessa värdepapper", som motsvaras av rubrik IV A i nomenklaturen. Detta omfattar bland annat förvärv av obligationer ... "uttryckta i inhemsk valuta" (punkt 3 i) och "repatriering av erhållen likvid för obligationerna" (punkt 4).

18 Bland de kapitalrörelser som räknas upp i lista D i bilaga I till första direktivet, avseende "kapitalrörelser som avses i direktivets artikel 4", förekommer följande transaktioner:

— "Kortfristiga investeringar i skattkammarväxlar och andra värdepapper som normalt omsätts på penningmarknaden", som motsvaras av rubrik VI i nomenklaturen. Detta omfattar bland annat utlänningars kortfristiga investeringar på den inhemska penningmarknaden och repatriering av erhållen likvid för dessa investeringar.

— "Öppnande av och insättning av medel på löpande konton och inlåningskonton, repatriering eller användande av tillgångar på löpande konton eller inlåningskonton hos kreditinstitut", som motsvaras av rubrik IX i nomenklaturen. Detta omfattar bland annat utlänningars transaktioner vid inhemska kreditinstitut och tillämpas på konton och tillgångar uttryckta i såväl inhemsk som utländsk valuta.

Den nationella lagstiftningen

19 Enligt Monetära kommitténs beslut 1097 av den 23 maj 1959 om tillämpningen av systemet med begränsad konvertibilitet i Grekland (FEK A' 109/16.6.1959) fanns det vid tidpunkten för de faktiska omständigheterna i målet två kategorier av inlåningskonton vid Greklands centralbank och övriga auktoriserade banker som kunde öppnas av personer som var permanent bosatta utomlands. Det rörde sig dels om konton för konvertibla grekiska drachmer, dels om konton i utländsk valuta.

20 Enligt beslutet kunde kontona i konvertibla grekiska drachmer endast användas för vissa ändamål och det var bara möjligt att sätta in medel på dessa konton på vissa särskilt angivna sätt. Om grekiska drachmer användes utan Greklands centralbanks särskilda tillstånd för andra ändamål än de föreskrivna ledde detta enligt beslutet till att de upphörde att vara konvertibla.

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första frågan

21 Genom den första frågan önskar Areios Pagos få klarhet i huruvida förvärv av obligationer uttryckta i inhemsk valuta, med en löptid på ett år från utgivningen,

vilka omsätts och är noterade på en fondbörs, och som har utfärdats av en bank som är etablerad i en medlemsstat och ägs av denna stat, utgör "förvärv av inhemska värdepapper som omsätts på en fondbörs", i den mening som avses under rubrik IV A i lista B i bilaga I till första direktivet, eller "kortfristiga investeringar i skattkammarväxlar och andra värdepapper som normalt omsätts på penningmarknaden", i den mening som avses under rubrik VI i lista D i samma bilaga.

22 Parterna i tvisten vid den nationella domstolen är, i fråga om tillämpningen av första direktivet, överens om att Artesia är en utländsk bank som förvärvade de aktuella obligationerna i Grekland och önskade repatriera den likvid som erhållits för dessa till Belgien. Det är också helt ostridigt att obligationerna i fråga utgör "inhemska värdepapper" uttryckta i inhemsk valuta, med en löptid på ett år från utgivningen, vilka har omsatts och är noterade på en fondbörs.

23 Artesia och Europeiska gemenskapernas kommission har gjort gällande att obligationerna i fråga omfattas av rubrik IV A i lista B i bilaga I till första direktivet. Greklands centralbank och den grekiska regeringen anser däremot att obligationerna omfattas av rubrik VI i lista D i samma direktiv.

24 Tvisten vid den nationella domstolen har därmed sin upprinnelse i att de kriterier som är utmärkande för obligationerna i fråga har tolkats olika. Tvisten rör tolkningen av uttrycken "värdepapper som omsätts på en fondbörs" och "värdepapper som normalt omsätts på penningmarknaden". Tvisten rör även frågan huruvida obligationernas löptid skall anses utgöra ett avgörande kriterium vid definitionen av dessa. Enligt Greklands centralbank och den grekiska regeringen är de aktuella obligationerna "värdepapper som normalt omsätts på penningmarknaden" i den mening som avses under rubrik VI i lista D i bilaga I till första direktivet, oberoende av den omständigheten att de omsattes på en fondbörs.

25 Enligt artikel 67 i fördraget innebär fri rörlighet för kapital att alla restriktioner avseende rörligheten för kapital som tillhör personer bosatta i medlemsstaterna och all diskriminering som grundas på parternas nationalitet eller bostadsort eller på den ort där sådant kapital är placerat skall avskaffas. Enligt första direktivet förutsätter genomförandet av artikel 67 en fullständig liberalisering av vissa kapitalrörelser. Direktivet syftar till att avlägsna administrativa hinder vilka, även om de inte ålägger en skyldighet att lämna tillstånd till valutahandel eller påverkar förvärv av utländska värdepapper, likväl utgör ett hinder mot en så omfattande och snabb liberalisering av kapitalrörelserna mellan medlemsstaterna som möjligt, vilken enligt skälet i första direktivet krävs för att förverkliga Europeiska gemenskapens mål (se dom av den 24 juni 1986 i mål 157/85, Brugnoni och Ruffinengo, REG 1986, s. 2013, punkterna 21 och 22).

26 Trots att uttrycket "värdepapper som normalt omsätts på penningmarknaden" förekommer under rubrik VI i lista D i nämnda bilaga definieras det inte i första direktivet. I direktivet hänvisas det däremot till uttrycket "värdepapper som omsätts på en fondbörs" under rubrik IV A i lista B i samma bilaga och i förklaringarna, i vilka uttrycket definieras. Enligt förklaringarna, vilka skall ses som en integrerad del av direktivet (se dom av den 4 februari 1988 i mål 143/86, East m.fl., REG 1988, s. 625, punkt 11), är "värdepapper som omsätts på en fondbörs" "värdepapper för vilka handeln är reglerad genom bestämmelser och vars kurser publiceras regelbundet, antingen på en officiell fondbörs (noterade värdepapper) eller av andra organ knutna till en fondbörs, till exempel banksammanslutningar (onoterade värdepapper)". Precis som kommissionen har anfört innebär denna definition att gemenskapslagstiftaren har tillmätt reglerna för verksamheten på en fondbörs betydelse, bland annat med stöd av bestämmelserna om säkerställande av insyn i verksamheten på en fondbörs och offentliggörandet av priserna för omsatta värdepapper.

27 I fråga om de "värdepapper som omsätts på en fondbörs", vilka avses under rubrik IV A i lista B i bilaga I till första direktivet, har gemenskapslagstiftaren

bedömt att när det rör sig om värdepapper för vilka handeln är reglerad, vilket till exempel är fallet med handeln på en fondbörs, kan allmänt tillstånd beviljas för avslutande eller genomförande av transaktioner och för överföringar mellan personer bosatta i medlemsstaterna, i den mening som avses i artikel 2 i första direktivet.

28 Penningmarknaden som nämns under rubrik VI i lista D i bilaga I till första direktivet är emellertid inte lika reglerad som en fondbörs. Transaktionerna på penningmarknaden avslutas nämligen som regel efter privata förhandlingar i en miljö som uppvisar en lägre grad av insyn än en fondbörs. Denna uppgift styrks också av att det utmärkande kriteriet för "värdepapper som normalt omsätts på penningmarknaden" är att priset för dessa inte noteras officiellt, vilket innebär att de nationella myndigheterna kan tvingas uppskatta värdet på värdepapperen i syfte att förhindra eventuella bedrägerier genom fiktiva priser. Detta gäller däremot inte för "värdepapper som omsätts på en fondbörs", vilket generaladvokaten uppgav i punkt 43 i förslaget till avgörande.

29 Av handlingarna i målet framgår att värdepapperen, trots att de omsattes på en fondbörs, i själva verket förvärvades från ETVA. Till skillnad från vad Greklands centralbank gjort gällande vid förhandlingen förändrar denna omständighet emellertid inte obligationernas natur. Precis som generaladvokaten anförde i punkt 40 i förslaget till avgörande föreskrivs det nämligen inte i första direktivet att värdepapperen måste omsättas och förvärvas på samma plats. Lista B i bilaga I till första direktivet omfattar "förvärv av ... värdepapper som omsätts på en fondbörs". Det är inte nödvändigt att värdepapperen har förvärvats på en fondbörs. Det avgörande kriteriet är att de har omsatts på denna plats. Precis som generaladvokaten anförde i denna punkt stöder en analys av samtliga språkversioner av första direktivet denna tolkning.

30 Om löptiden kan ha en avgörande betydelse för värdepapper som omfattas av lista D i bilaga I till första direktivet och är underkastade en restriktion, i den mening som

avses i artikel 4 i direktivet, det vill säga "kortfristiga investeringar i skattkammarväxlar och andra värdepapper som normalt omsätts på penningmarknaden", är så emellertid inte fallet för "värdepapper som omsätts på en fondbörs". De sistnämnda värdepapperen avses endast under rubrik IV A i lista B i samma direktiv och i förklaringarna i första direktivet. Förklaringarna hänvisar uttryckligen till nämnda rubrik IV och anger enbart vilken typ av organ som utfärdar obligationerna, nämligen såväl "privata som offentliga organ". Rådets direktiv 86/566/EEG av den 17 november 1986 om ändring av första direktivet (EGT L 332, s. 22) och rådets direktiv 88/361/EEG av den 24 juni 1988 för genomförandet av artikel 67 i fördraget (EGT L 178, s. 5; svensk specialutgåva, område 10, volym 1, s. 44), i vilka kortfristiga obligationer definieras, kan inte tillämpas retroaktivt. Det framgår också av lydelsen under rubrik IV A i lista B i bilaga I till första direktivet att gemenskapslagstiftaren önskade definiera "värdepapper som omsätts på en fondbörs" enligt andra kriterier än löptiden.

31 Av det ovan anförda följer att obligationerna i fråga utgör "värdepapper som omsätts på en fondbörs", i den mening som avses under rubrik IV A i lista B i bilaga I och förklaringarna i första direktivet.

32 Under dessa omständigheter är det inte nödvändigt att undersöka huruvida obligationerna också uppfyller kriterierna under rubrik VI i lista D i samma bilaga. Även om så skulle vara fallet inverkar det inte på det faktum att kapitalrörelserna i fråga omfattas av det liberaliserade system som föreskrivs i artikel 2 i första direktivet med anledning av att de uppfyller kriterierna i lista B i bilaga I till första direktivet. Inte i någon av direktivets bestämmelser begränsas den liberalisering som kapitalrörelserna åtnjuter med stöd av artikel 2 enbart med anledning av att samma kapitalrörelser också uppfyller kriterierna i lista D i bilaga I till direktivet. En tolkning av direktivet mot bakgrund av dess syfte, vilket enligt direktivets enda skäl kräver "största möjliga frihet i fråga om rörligheten för kapital mellan medlemsstaterna och, i enlighet med detta, en så omfattande och snabb liberalisering av kapitalrörelserna som möjligt", leder också fram till denna slutsats.

33 Det skall tilläggas att det faktum att obligationerna i målet vid den nationella domstolen utfärdades av ett bankaktiebolag som ägs av staten inte förändrar värdepapperens natur. I förklaringarna i första direktivet anges att dessa obligationer kan utfärdas av såväl privata som offentliga organ. Detta har också anförts i punkt 30 i förevarande dom.

34 Med hänsyn till vad som har anförts ovan skall den första frågan besvaras så, att obligationer uttryckta i inhemsk valuta, med en löptid på ett år från utgivningen, vilka omsätts och är noterade på en fondbörs, och som har utfärdats av en bank som är etablerad i en medlemsstat och ägs av denna stat, omfattas av rubrik IV A i lista B i bilaga I till första direktivet. Förvärv av dessa obligationer och likvid som erhålls för dem regleras i artikel 2 i direktivet, i vilket det hänvisas till lista B i bilaga I till samma direktiv, vilken rör repatriering av nämnda likvid.

Den andra frågan

35 Genom den andra frågan önskar Areios Pagos få klarhet i huruvida utnyttjandet av tillgodohavanden på löpande konton eller inlåningskonton hos kreditinstitut i syfte att förvärva sådana obligationer som avses i den första frågan omfattas av rubrik IX i lista D i bilaga I till första direktivet.

36 Vid tillämpningen av första direktivet är det nödvändigt att beakta kapitalrörelserna i sin helhet. När en kapitalrörelses ändamål omfattas av en liberaliserad kategori saknar dess ursprung, med beaktande av de skäl som angetts i punkt 32 i förevarande dom, i princip betydelse för klassificeringen. Om medlemsstaterna fritt

kunde begränsa utnyttjandet av tillgodohavanden på löpande konton eller inlåningskonton för sådana förvärv skulle det dessutom ha en kraftigt hämmande effekt på förvärv av värdepapper som tillhör en liberaliserad kategori.

37 Den andra frågan skall därför besvaras så, att det faktum att ett förvärv av obligationer som omfattas av rubrik IV A i lista B i bilaga I till första direktivet har finansierats med hjälp av tillgodohavanden på löpande konton eller inlåningskonton hos kreditinstitut ändrar inte kapitalrörelsens klassificering enligt rubrik IV A i lista B i nämnda bilaga, även om en sådan finansiering omfattas av rubrik IX i lista D i samma bilaga.

Rättegångskostnader

38 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

På dessa grunder beslutar domstolen (första avdelningen) följande dom:

1) Obligationer uttryckta i inhemsk valuta, med en löptid på ett år från utgivningen, vilka omsätts och är noterade på en fondbörs, och som har utfärdats av en bank som är etablerad i en medlemsstat och ägs av denna stat, omfattas av rubrik IV A i lista B i bilaga I till rådets första direktiv av

den 11 maj 1960 om genomförandet av fördragets artikel 67. Förvärv av dessa obligationer och likvid som erhålls för dem regleras i artikel 2 i direktivet, i vilket det hänvisas till lista B i bilaga I till samma direktiv, vilken rör repatriering av nämnda likvid.

2) **Det faktum att ett förvärv av obligationer som omfattas av rubrik IV A i lista B i bilaga I till första direktivet har finansierats med hjälp av tillgodohavanden på löpande konton eller inlåningskonton hos kreditinstitut ändrar inte kapitalrörelsens klassificering enligt rubrik IV A i lista B i nämnda bilaga, även om en sådan finansiering omfattas av rubrik IX i lista D i samma bilaga.**

Underskrifter